

pesti egyetemén elfoglalta Toldy Ferenc örökét, a magyar irodalomtörténet tan-
székét s egy negyedszázadon át mint a
bölcseleti kar legtöbb szeretettel övezett
tanára tanította, vezette a jövőd tanár-
világot. Gy. tanári munkásságának ered-
ményei kevésbé szembeötlők, de annál
mélyrehatóbbak: egy egész tanárnemzedék,
s ő általuk vagy egy félszázad művelt
közönsége, tőle kapta irodalmi ízlését:
megtanította hallgatóságát megérteni egy-
egy műalkotást, fölismereni azt a kap-
csolatot, amely a művet a teremtő lélek-
kel összefűzi és megérezni azokat a fi-
nom szépségeket, amelyekben a műalko-
tások költői értéke határozódik. Ez a ne-
gyedszázad jelenti egyszersmind Gy. pá-
lyájának zenitjét. Mint az ország legtekinté-
lyesebb folyóiratának, a »Budapesti
Szemlének« szerkesztője (1873-tól), az
Akadémia első osztályának titkára (1870-
tól) s a Kisfaludy-Társaság elnöke (1879-
tól), fokozatosan kezébe gyűjtötte iro-
dalmi életünk legfontosabb szálait, egyé-
niségének súlya, szellemének ereje csak-
hamar irodalmunk vezérévé emelte. Az
ifjabb nemzedék időnként pártot ütött
ellene, de hatalmát, tekintélyét nem tudta
megingatni. A század legvégén, érezvén
a ránehezülő évek terhét, lassanként visszavonult, 1899. lemondott a Kisfaludy-
Társaság elnöki méltóságáról, 1902. ta-
nári székéről; a »Szemle« szerkesztését s
az akadémiai titkárságot azonban 1909.
nov. 9-én bekövetkezett haláláig vitte.
Méltóságán, állásán megosztoztak utódai,
súlyát és tekintélyét azonban nem hagyta
örökül senkire. Az övéhez hasonló sze-
rep és jelentőség egyiküknek sem jutott
osztályrészül. Olyan szabású egyéniség,
mint Gy., nincs ma már, a múltban is
keves volt. Gy. hatásának és jelentőségé-
nek titka az ő emberi nagysága: tiszta,
fényes jellem volt, a legegyszerűbb, leg-
bátrabb, legőszintébb ember korában, olyan
nemes és őszintén, mint senki más az
irodalom munkásai között.

Gy. lényege szerint író volt: lelkének
legnagyobb szükséglete gondolatait és ér-
zéseit írásban közölni embertársaival. S
mert a lelke gazdag és differenciált volt,
irodalmi munkássága is változatos és sok-
oldalú s maga Gy. költő és elbeszélő, iro-
dalomtörténetíró és esztétikus, kritikus és

dramaturg egy személyben. Mint költő,
noha kora ifjúságától késő aggkoráig »ke-
beléhez szorította a lantot«, nem volt ter-
mekeny: várta és nem hajszolta az ihle-
tet. Költészetét Petőfiével és Aranyéval
hozzák kapcsolatba, nyilván, mert aman-
nak lírájával sokat foglalkozott, Aranyt
meg mint embert is mindenkinél jobban
szerette. Ez a beállítás téves. Gy. lírá-
jában a maga útjait járta, a maga sajátos
hangján énekelte meg családi boldogsá-
gát és fájdalját, egy pár gyöngéd, mély-
érzésű költeményben (Margit szigetén) s
egészen egyéni fölfogással szólaltatta meg
hazafias érzéseit: honvédeink hősiességét
lírával átítatott zsanrképben dicsőíti (Had-
nagy uram), a szabadságharc után porba
döntött nemzetet ódával bátorítja (Horo-
tius olvasásakor), s a kiegyezés után si-
kereitől elkapott magyar tüzet a szatíra
gúnyával hűti le (Népszerűség). Verses
regénye, a nagyszabású Romhányi, Pus-
kin nyomán, de gyökeres magyar szel-
lemben egy léha, de a szabadságharc vi-
harában megedzett lélek tragédiáját akarta
adni — sajnos töredék maradt. Próza-
elgészölései, köztük a legnagyobb szerű,
»Egy régi udvarház utolsó gazdája«, a
magyar realizmusnak legszebb hajtásai; ez
a kis regénye egy emberi élet sorsában egy
egész osztály pusztulását szimbolizálja
megkapó erővel.

Mint tudós analitikus elme volt, ezért
esztétikai és irodalomtörténeti munkáiban,
a szintezistől tartózkodva, műalkotások fej-
tegetését és méltatását tűzte ki céljául.
Valóban az elemzésben és értékelésben rej-
lett ereje s ebben minden elődénél és utó-
dánál nagyobb volt. Még mielőtt egy né-
met elme világgá röpítette az »Umwer-
tung der Werte« jelszavát, Gy. már el-
végezte ezt a magyar irodalomra vonat-
kozólag: revízió alá vévén irodalomtörténe-
tünknek közkeletű, Toldy Ferencről származó értékítéleteit, az egyes művek és
írói egyéniségek művészi elemzése alap-
ján mindegyiknek megállapította igazi ér-
tékét és kijelölte helyüket az irodalmi
fejlődésben. Amihez remek emlékbeszé-
deiben (legszebb az Arany Jánosról szóló),
tanulmányaiban, könyveiben (Vörösmarty
életrajza, Katona és Bánk bánja) hozzá-
nyult, azt maradandóan elintézte. De —
és ez nem kisebb érdeme — előadásának